

натуралістичний центр учнівської молоді. Освіта сталого розвитку: інтерактивний посібник. Київ: НЕНЦ, 2024. 336 с.

2. Suharsono, N., Hidayat, R., & Zen, F. (2021). Integrated online learning model to develop business management capabilities. *Advances in Economics, Business and Management Research*, 193, 139–146.

3. Зубар І. В., Ревенко О. О. Інноваційні вектори удосконалення системи операційного менеджменту виробничих підприємств відповідно до концепції сталого розвитку. *Економічний простір*. 2025. № 200. С. 48-52.

4. Зубар І. В., Намазова Ю. І., Назаренко М. О. Стратегічне управління інноваційним розвитком операційної діяльності підприємств Вінниччини. *Ефективна економіка*. 2025. № 3. DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2025.3.31>

УДК 342

Грушецька Софія

Здобувачка вищої освіти факультету права, публічного управління і менеджменту

Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського

Скічко Ірина

доктор філософії, асистент кафедри публічно-правових дисциплін
Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського

ПРАВО НА ОСВІТУ ТА ЙОГО КОНСТИТУЦІЙНІ ГАРАНТІЇ: МЕХАНІЗМИ ЗАХИСТУ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Ключові слова: право на освіту, воєнний стан, механізми захисту.

В умовах воєнного стану, система освіти пройшла суттєві трансформації як у формі, так і в змісті. Ведення бойових дій, знищення навчальних закладів

агресором, постійна небезпека внаслідок ракетних ударів – усе це негативно впливає на навчальний процес і порушує право на отримання освіти. Питання освіти під час війни є актуальним і вимагає взаємодії державних інституцій, громадських організацій і міжнародної спільноти задля забезпечення якомога більшої можливості навчання у цих складних обставинах. Тому доцільно проаналізувати конституційні гарантії права на освіту в Україні та механізми його захисту в умовах воєнного стану.

Згідно зі статтею 53 Конституції України право на освіту забезпечене кожному. Також додаткові конституційні гарантії щодо права на освіту встановлені в статтях 10 та 24 Конституції України [1]. Визнання права кожної особи на навчання відповідає й міжнародним нормативно-правовим актам. Спираючись на зміст терміну «доступність», що використовується у нормах Конституції, доступність освіти у конституційно-правовому вимірі слід трактувати таким чином, що жодна людина не може бути позбавлена права на освіту, а держава зобов'язана забезпечити умови для здійснення цього права.

Зважаючи на це, можна дійти до висновку, що конституційне право на освіту охоплює гарантії, закріплені в положеннях Конституції і деталізовані у спеціалізованих законодавчих актах, які спрямовані на забезпечення умов, необхідних для виконання громадянами їхніх конституційних обов'язків, підсилення суспільної солідарності та охорони культурної спадщини [2, с. 30]. Для прикладу, треба аналізувати положення статті 53 Конституції України щодо забезпечення безкоштовності вищої освіти в державних і комунальних навчальних закладах у світлі права на освіту, гарантованого Конституцією, а також права громадян України на доступ до її здобуття в цих закладах на конкурсній основі навіть в умовах воєнного стану.

Варто зазначити, що освіта вважається суттєвою складовою особистості людини і її формування. Це право надає батькам можливість обирати форму навчання для їхніх дітей, беручи до уваги їхні культурні, етичні та інші вподобання. Воно також забезпечує фізичним чи юридичним особам право заснувати власні навчальні заклади. Держава виступає головним гарантом прав

людини. Вона не повинна обмежувати це право, уникаючи дій, які можуть перешкоджати його реалізації та має сприяти у користуванні цим правом. Також важливими механізмами захисту даного права є судовий захист, який передбачено статтею 55 Конституції, та заборона дискримінації в сфері освіти.

Однак здійснення цього права вимагає державних гарантій, які фіксуються у відповідних законодавчих документах і визначають порядок їх виконання. Отже, з метою забезпечення права на освіту під час воєнного стану, внесено зміни до діючих законодавчих актів і ухвалено додаткові нормативні документи. Зокрема, в ст. 57-1 ЗУ «Про освіту», у період особливого стану гарантуються особливі права здобувачів освіти, працівників навчальних закладів, освітніх і наукових установ [3].

Необхідно відзначити, що способи захисту права на освіту можна поділити на превентивно-припиняючі, відновлювальні, а також компенсаційні. Превентивно-припиняючі механізми захисту орієнтовані на запобігання і припинення порушень права на освіту, вони гарантують його безперешкодну реалізацію. Друга група охоплює відновлювальні способи захисту права на освіту. Основним з них є відновлення стану, який був до порушення суб'єктивного права на освіту. Компенсаційні способи захисту забезпечують додаткове відшкодування збитків, пов'язаних з порушенням права на освіту.

Також для захисту права на освіту в Україні можна використати такі інструменти. По-перше, кожна особа має право на подання скарг до державних органів і органів місцевого самоврядування. По-друге, при порушенні права на освіту важливим методом його захисту є судовий захист, звернення до Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, а також скарга до відповідних міжнародних інституцій. При цьому варто зазначити, що завдання освітнього омбудсмена в рамках гарантування та захисту прав учасників навчального процесу полягає не лише в тому, щоб повідомляти учнів і студентів про їхні права, а й у поясненні конкретних шляхів їх втілення, визначенні механізмів їх забезпечення та встановленні особистої відповідальності за здійснення цих прав. На наше переконання, вищевказані

засоби дозволяють оскаржити порушення, отримати відшкодування або відновити порушені права у сфері освіти.

На нашу думку, що право на освіту під час війни вимагає, щоб його координували та реалізовували спільно державні органи, міжнародні спільноти, місцеві організації, соціальні працівники й незалежні фахівці, забезпечуючи найкращі в даній ситуації можливості навчання та захист дітей та студентів у навчальних умовах. Також для гарантування доступності освіти необхідно надати системі достатнє фінансування, розвинути інфраструктуру та сучасне обладнання. «Зокрема, ключову роль у підтримці української системи відіграє створення інституцій, які забезпечують психологічну та соціальну допомогу студентам, вчителям, викладачам і їхнім родинам, постраждалим унаслідок військового конфлікту» [4, с. 133].

Доцільно в даному контексті зазначає Ю. А. Безкровний: «Організація навчального процесу в умовах воєнного стану – це випробування як для закладів освіти, так і для викладачів та здобувачів. Необхідно впорядкувати навчання так, щоб воно, перш за все, залишалось максимально безпечним і комфортним і для студентів вищої освіти, і для науково-педагогічних працівників» [5, с. 106]. На наше переконання, для цього навчальний процес слід підтримувати не лише методичними матеріалами, а й соціально-емоційною допомогою, законодавчими ініціативами та доступом до інноваційних технологій. Вважаємо, що доцільно було б впроваджувати й дотримуватися заходів, які забезпечать безпеку всіх учасників навчального процесу.

Отже, навіть під час воєнного стану в Україні, незважаючи на обмеження конституційного права на освіту, держава має прагнути забезпечити його виконання, впроваджуючи різноманітні ініціативи, які дадуть змогу здійснювати освітній процес у відповідності до державних стандартів.

Список використаних джерел:

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Кузніченко О. В., Ільченко М. Конституційне право на освіту та його захист в умовах євроінтеграції. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2023. №1. С. 28-35.
3. Про освіту: Закон України від 07.09.2017, № 2145-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
4. Терещенко І. О. Право на освіту в умовах правового режиму воєнного стану. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2024. №5. С. 130-134.
5. Безкровний Ю. А. Забезпечення права на освіту в умовах воєнного стану як основа освітньої діяльності. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*. 2024. №82(2). С. 103-107.

УДК 35.071

Гряниса Софія

Здобувачка вищої освіти

Національного університету «Запорізька політехніка»

Науковий керівник: Гудзь Петро Васильович, доктор економічних наук,
професор Національного університету «Запорізька політехніка»

РОЗВИТОК ЗМІСТУ І ФОРМ УЧАСТІ ГРОМАДСЬКОСТІ У ПРИЙНЯТТІ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ В ОРГАНАХ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Ключові слова: участь громадськості, органи місцевого самоврядування, управлінські рішення, Заводська адміністрація, прозорість управління.

Актуальність: У демократичному суспільстві участь громадськості у прийнятті управлінських рішень є ключовою для прозорості, підзвітності та ефективності органів місцевого самоврядування. Конституція України та